

Іщенко А.М. (м. Київ)

МАТЕРІАЛІСТИЧНА ПЕДАГОГІКА: РОЗДУМИ НАД ТВОРОМ

Занурюючись у будь-який філософський твір, навіть не бажаючи того, починаєш замислюватися над тим, що нового відкрив він для тебе особисто і як він стосується кола твоїх власних наукових інтересів. Якщо ж ще й пощастило натрапити на по-справжньому хороший твір – він може вразити, надихнути, навіть змусити переглянути свої, здавалося б непорушні, погляди. В першу чергу, справляє враження зміст твору, інколи – твори цікаві через їх авторів, інколи – вражає манера та сила написання, стиль, мистецтво полеміки, культура дискусії, наукова пристрасть та беззаперечна переконливість. Є твори, в яких органічно поєднані всі ці складові...

«Матеріалізм і емпіріокритицизм» – одна з головних теоретичних робіт В. Леніна, зразок класичного філософського твору – надала теоретичну основу для розв'язання цілої плеяди філософських задач та запитань, висвітила позицію матеріалістів з основних світоглядних питань розвитку науки, культури, мистецтва, освіти – суспільства. Об'єктивно висвітлена позиція матеріалістів (що й було однією з основних цілей написання роботи) дозволила отримати надійне, – науково бездоганне, – філософське підґрунтя для розвитку багатьох теорій, зокрема, для розвитку практичної педагогіки, якій сам Ленін надавав виключного значення.

Розуміючи матерію як філософську категорію для означення об'єктивної реальності, що дана людині у відчуттях, що копіюється та відображається ними, існуючи незалежно від них, Ленін, по суті, вирішує основне питання філософії, – дві його сторони: онтологічну та гносеологічну, визначивши в першій первинність матерії. Таким чином, все життя та діяльність людини направлені на взаємодію з оточуючим світом, на освоєння його задля власних цілей. З іншого боку, свідомість – формується як відображення матерії, світогляд (теоретичне відношення до суцього з позицій належного) – формується як відображення умов життя, відтак, людина формується у суспільних, головні: трудових відносинах у процесі суспільного життя. Формування світогляду людини вимагає цілеспрямованого впливу на людей, здійснюваного в процесі виховання, що для більшої ефективності та за законами діалектики повинен набрати форму не просто впливу, а взаємодії. Вчитель, таким чином, повинен стати творцем середовища розвитку, що спонукає до освоєння нових знань. Це не дається виключно досвідом, хоча він, – разом з практиками, – відіграє вирішальну роль. Справа дійсної освіти, таким чином, полягає менш за все у створенні робочої сили (як результату педагогічного впливу), а у вихованні свідомих, освічених «будівельників» нового суспільства, освіта яких дозволяє в будь-який момент змінити сферу діяльності, – власне: творчості, – оволодіти новою професією, за короткий час зайняти таке місце у соціумі, де можливо приносити якомога більше користі для нього і брати для себе. Для цього, окрім іншого, потрібна й ґрунтова теоретична підготовка - узагальнення суспільної практики, перетворене роками та досвідом у теорію.

Процес виховання ґрунтується на процесі пізнання. Практика, зазначав Ленін, повинна бути першою та основною точкою зору теорії пізнання. Саме тому в ленінській системі виховання важливу роль відігравала ідея політехнізму освіти, що покликана ознайомити дітей в теорії та практиці з головними галузями виробництва та озброїти їх основними трудовими навичками. На жаль, сьогодні система політехнічної освіти майже цілком зруйнована.

Інша важлива характеристика комуністичної – дійсно гуманістичної – педагогіки, що залишається актуальною і зараз – принцип колективності. Людина повинна формуватися як фахівець і особистість в атмосфері колективності (підкреслюємо: колективності, а не її сурогату – корпоративності), щоб навчитися потім у дорослому житті, у професійній кар'єрі жити в таких же умовах, відтворюючи отриманий під час

навчання способів праці на виробництві. Виховання колективності повинно проходити в постійному пошуку оптимальної взаємодії колективного та особистісного, суспільного і індивідуального.

Вивчення життя, – за Леніним, – пов'язане з широким охоплення, проникливим осмисленням різноманітних фактів, а це обов'язково вимагає глибокого сприйняття множини явищ у їх сукупності, протиріччях, взаємозв'язках та взаємодіях, з'ясування їх місця та ролі в загальному потоці суспільного життя.

Освіта, базована на органічному зв'язку з оточуючою реальністю та дійсністю, разом з тим – освіта, що враховує природні нахили дитини, освіта, що відкриває дитині різносторонні сфери використання своїх здібностей, створює умови для всебічного розвитку особистості, а, значить, виконує свою основну місію – продукування Людини, здатної широко мислити, глибоко відчувати, цілеспрямовано діяти. Зрештою, саме така освіта здатна втілити у собі основний принцип пізнання, що він був сформульований Леніним наступним чином: «Від живого споглядання до абстрактного мислення й від нього до практики - такий діалектичний шлях пізнання істини, пізнання об'єктивної реальності». І творення на цій основі дійсної культури, дійсного гуманізму, дійсної історії, додали б ми.